Published and distributed under permit (No. 751), authorized by the Act of October 6, 1917, on file at the Post Office of Jersey City, New Jersey. — By order of the President, A. S. BURLESON, Postmaster General.

СВОБОДА — SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ. РІК XXX. Число 142. Джерзи Сіті, Н. Дж., середа, 21. червня, 1922. VOL. XXX. No. 142. Jersey City, N. J., Wednesday, June 21, 1922. THREE CENTS

АМЕРИКАНСЬКА ФЕДЕРАЦІЯ ПРАЦІ ЗА ОБМЕЖЕНОЮ ІМІҐРАЦІЄЮ

СИНСИНАТІ, Огайо, 19. червня. — Річна конвенція Американської Федерації Праці заняла становище проти свобідної іміграції до Злучених Держав.

Піднесення питання іміграції вийшло передусім від жидівських делегатів на конвенцію Федерації Праці. Вони внесли були резолюцію, щоби конвенція заявилась за необмеженою еміграцією до Злучених Держав. За сим промовляв цілий ряд жидівських бесідників, вказуючи передусім на страшну голоднечу в Европі, а головно в большевицькій Росії. На думку сих бесідників, сі голодуючі міліони повинні мати право свобідного доступу до Америки. Бесідники збивали теж докази американських промовців, немовби то наплив імігрантів обнижував заробітню плату американських робітників; прихильники резолюції старалися доказати, що наплив фахових робітників з Европи не викличе обниження робітничої заплати в Америці тому, бо відплив сих робітників з Европи скріпить американський промисел в його конкуренції (суперництві) проти европейського.

Противники резолюції покликувалися на традиційну політику Федерації Праці, котра ще від 1899. року рік-річно заявлялася проти напускання до Злучених Держав дешевих робітників в тім переконанню, що се буде обнижати заробітню заплату американських робітників та буде допомагати американським підприємцям поборювати робітничі організації. Остаточно по довшій дискусії конвенція значною більшостю заявилася за обмеженням іміграції.

ДЛЯ ЗБЛИЖЕННЯ МЕЖИ РОБІТНИКАМИ ТА ФАРМЕРАМИ

Другим важним питанням, яке порішила конвенція Федерації Праці на своїм засіданню, було питання відношення до фармерів.

Ряд бесідників виступав з доказами потреби союза межи сими двома великими ґрупами продуцентів. Бесідники вказували теж, що Американська Федерація Праці вже нераз помагала фармерам добитися в конгресі та других законодатних тілах корисних фармерам законів.

Остаточно, постановлено повести широку пропаганду для зближення межи юнійними організаціями та фармерами і припоручено головній екзекутиві не допустити до того, щоби вороги фармерів та робітничих юній вбили клина межи обі групи.

ДРУГІ ПОСТАНОВИ КОНВЕНЦІЇ

Далі конвенція заняла становище супроти ріжних законодатних проєктів, які тепер находяться перед законодатними тілами в Злучених Державах або лише проєктуються. Конвенція, приміром, заявилася проти стягання спеціяльного податку від продажи для роздобуття гроший на бонус для жовнірів.

Конвенція заявилася теж за допомогою для ріжних страйків, а передовсім за помочю для страйку текстильних робітників в Новій Англії.

Наконець, вона ухвалила домагання до уряду, щоби випущено на волю всіх політичних вязнів. Однак делегатка піднесла, що представники уряду говорили її, що всі політичні вязні будуть незадовго випущені на волю, коли в тій справі не будеться робити ніяких галасливих демонстрацій.

АМЕРИКАНСЬКІ ЦЕРКВИ ЗА ПОКІНЧЕННЄМ ВУГЛЕВОГО СТРАЙКУ

ВАШІНҐТОН, 19. червня. — Американські церкви внесли до президента Гардинга просьбу, щоби він поробив кроки для остаточного покінчення вуглевого страйку.

Під петицією підписані три великі церковні організації, а саме: Комісія для Церковної та Суспільної Служби Церков Христа в Америці, котра являється організацією 30 головних протестантських церков в Злучених Державах; Департамент Суспільної Акції при Національній Католицькій Раді Добробуту; та Комісія Суспільної Справедливости При Центральній Конференції Американських Рабінів. Петиція робить такі практичні домагання: щоби президент скликав національну конференцію в справі вуглевого страйку; щоби уряд завів якесь постійне тіло для полагоджування подібних непорозумінь на будуче та відкривання фактів щодо вуглевого промислу; щоби уряд не ждав, аж страйк покінчиться самий, але зараз поробив кроки для його покінчення.

РОБІТНИЧА РАДА ДУМАЄ АПЕЛЮВАТИ ПРОТИ СТРАЙКУ

ШІКАҐО, Илинойс, 19. червня. — Зелізнича Робітнича Рада Злучених Держав, котра недавно видала оречення про обниження робітничої плати зелізничим робітникам, збирається видати до сих робітників зазив, щоби вони з сього приводу не виходили на страйк.

ЗНОВ НЕДОСТАЧА ВУГЛЯ

НЮ ЙОРК, 19. червня. — Зелізниці надземної та підземної зелізниці в Ню Йорку не ходили нині через цілу годину в час найбільшого руху публики, бо електричні генератори (машини до роблення електрики) станули через брак відповідного вугля.

ДУМАЮТЬ ВІДЛОЖИТИ СПРАВУ БОНУСА

ВАШІНҐТОН, 19. червня. — Наради конгресменів та сенаторів републиканської партії постановили відложити справу бонуса, поки не буде полагоджена справа митового закона.

ДОЧКА ОБЖАЛОВАНА ЗА УБИЙСТВО БАТЬКА.

В місті Гезард, Кентакі, арештовано в четвер 16-літну Есел Пес, котру державна прокураторія обжалову за вбиття її батька, 55-літного Джана Песа.

Тлом убийства мала бути людовна афера дочка, на котру батько не годився. Обурена на уваги батька, дочка виняла автоматичний револьвер і стрілила до нього, вбиваючи його на місци.

НАПРУЖЕННЄ В МЕКСИКАНСЬКІМ РЕСТАВРАЦІЙНІМ СТРАЙКУ.

Страйкуючі послугачі реставрацій в місті Мексико, столиці Мексику, загрозили поважними клопотами властителям реставрацій та їх гостям. Щоби забезпечитися перед чимось подібним, реставраційники віднеслися до уряду, а сей уставив коло реставрацій війска з карабінами на плечах. Поза кордоном війска страйкові пикети ходять тепер з написами та червоними та чорними прапорами.

АРМІЯ ВЕТЕРАНІВ В ОТТАВІ.

Армія безробітних ветеранів під проводом „генерала" Райлі прибула піхотою до Оттави, щоби вплинути на правительство дістати для них средств до життя. Відповідь правительства не вдоволила їх і загнівані хотіли вертати піхотою до Торонта, але коли їм предложено безплатну їзду зелізницею, радо на це згодилися. Всіх їх було 267 людий.

БУДУТЬ РОЗДІЛЮВАТИ ЗАПОМОГУ ЖИДАМ В ЕВРОПІ.

Дня 20. червня випливають з Ню Йорку на корабли „Беренґарія" члени спеціяльного жидівського комітету, котрий має розслідити умови в Европі та розділити жертви зібрані в Злучених Державах в сумі 18 міліонів долярів. Комітет має відвідати Польщу, Румунії, Чехословаччину, Галичину, а можливо навіть Україну. Комітет складається жидівських діячів, що брали визначну ролю в ратунковій акції.

ДОБРІ ВИГЛЯДИ НА ЖНИВА В КАНАДІ.

Сьогорічні засіви в Канаді представляються дуже добре і віщують обильні жнива. В околицях, де вже від давна не було дощу, тепер є подостатком дощів і вогкости. Морози перейшли Канаду, але шкоди не наробили. В околиці Веґревіл, Алта знищив мороз городовину.

МИТРОПОЛИТА ШЕПТИЦЬКОГО МАЄ ПРИВИТАТИ У ЛЬВОВІ НОВИЙ ВЕЛИКИЙ ДЗВІН.

Старокраєві газети доносять:

В осени сього року надіються вкінци повороту митрополита Андрія Шептицького до Львова. В день його приїзду з дзвіниці св. Юра має перший раз відізватись величезний дзвін, спеціяльно відлитий для пошанования архидостойної особи улюбленого митрополита. Дзвін носити-ме імя Андрія, а його голос має бути чути на 40 кільометрів.

УКРАЇНСЬКИЙ СТУДЕНТСЬКИЙ КОНГРЕС В ПРАЗІ.

Український Студентський Конгрес, скликаний по ініціятиві студентських організацій Галичини й еміграційних українських студентських гуртів закордоном, відбудеться у Празі в днях від 20 до 30. червня с. р. На Конгрес запрошено представників усіх українських студентських організацій на території України й закордоном. Метою Конгресу є: покласти основи під Всеукраїнську Студентську Організацію й покликати її до життя; сцентралізувати й удоцільнити допомогову акцію для українського студентства та заснувати студентську професійну пресу.

На Конгресі будуть обговорюватись питання студентської ідеології, а то з метою установлення ідеольоґічних основ співпраці студентства ріжних соціяльно-політичних напрямів з одного боку у професійних справах, а з другого боку і для успішного виконування сих громадських обовязків, які на нього яко на частину інтеліґенції українського народу накладає важке, прямо катастрофічне положення нації.

Далі, одною з головних точок Конгресу являються питання, звязані з висшими студіями на території України. Студентство зможе тут висловити свої бажання дотично тих студій та рівночасно взяти на себе організовано обовязки супроти рідної культури і її піддержки.

Крім сього будуть розбиратись на Конгресі питання, звязані з участю студентів в життю української академічної молоді; питання фізичного виховання; та питання зносин з чужоземними студентськими організаціями.

Заінтересованнє зіздом між студентством незвичайне. Особливо академічна молодь, розкинена по всіх закутках Европи, горячо бажає зізду, від якого чекає вирішення питання, як з еміґрантської і таборової скитальщини перейти на ґрунт позитивної праці для добра свого народу.

КАНАДІЙСЬКІ УКРАЇНЦІ ХОТЯТЬ ПРЕДСТАВИТИ АМЕРИКАНСЬКОМУ СВІТОВИ ЛЯЦЬКІ НАДУЖИТТЯ В УКРАЇНСЬКІЙ ГАЛИЧИНІ.

Канадійська українська газета „Канадійський Ранок" містить в останньому виданню отсю оповістку:

Відозва до українського загалу в Канаді і Злучених Державах.

Англійський парід почав у послідних часах щораз більше інтересуватись українською справою в Галичині. Для тим успішнійшого представлення польських надужить і безправств на українських землях перед американським світом, нам потрібно листів зі старого краю писаних до Америки, в котрих говориться про переслідування Українців Поляками. Також потрібні нам заприсяжені зізнання Українців, що приїхали з краю і тепер перебувають чи то в Канаді чи Злучених Державах. Український Центральний Комітет у Винипеґу отсим відноситься до українського загалу через українські часописі, щоб такі листи, зізнання, і другі документи, надсилати до часописий, в котрих сю відозву перечитаєте. Щоби забезпечити людий, котрі пишуть про польські знущання в Галичині перед польською пімстою, імен авторів тих листів не буде вчивати.

Писма і проче просимо посилати на адресу:

CANADIAN RANOK
174 Logan Ave. Winnipeg Man.

СИНЬО-ЖОВТА КРАСКА ДРАЗНИТЬ.

В часі сьогорічної письменної матури в гімназіях в одній з галицьких міста зайшла така пригода. Абітурієнт В. Г. вертаючи зі школи ніс в руці синю бібулу обвинену жовтою бібулкою. Його стрінули три поліцияти і задержали жадаючи, щоби показав, що несе. На своє превелике здивовання замість „гранати" або иншого „небезпечного матеріялу" відкрили синю бібулу обвинену жовтою бібулкою.

СПОМИНИ ЦІСАРСЬКОЇ КОБИЛИ

Бувший німецький цісар Вільгельм II. має любиму білу кобилу, на якій постійно їздив. Звалась вона „Любуша".

Нещодавно німецький письменник-гуморист Штеринґайм написав книгу, яку назвав „Спомини Любуші". Книгу що мала ніби-то продиктувати Штеринґаймові сама „Любуша", вистукуючи слова копитом.

Книга певно дуже цікава, та, на жаль, вона досі не побачила світу, бо Вільгельм зажадав припинення її друку й подав позов на Штеринґайма та його видавця „за образу чести". Справа має незабаром розглядатися у німецькім суді.

ЗІЗД ПРЕМІЄРІВ В ЛОНДОНІ

ЛОНДОН, 19. червня. — Зізд англійського та французького премієра в Лондоні мав далекойдучі наслідки для політичного положення в Европі.

Премієри розбирали справу гаґської конференції і мали згодитися, що конференція знатоків в Гаґі малаби мати на ціли найти в купі з російськими представниками якісь практичні способи допомоги Росії. Вони порушували теж справу відшкодовання зі сторони Німеччини, і на пропозицію зі сторони Лойда Джорджа мали згодитися, щоби не установляти з гори висоти сього відшкодовання, а наперед прослідити економічний та фінансовий стан Німеччини. Порушували теж справи еспанських кольоній в Африці та справу Близького Сходу.

Постановлено теж скликати ще один зізд премієрів в близькій будучности.

ФРАНЦУЗИ ВЖЕ ГОТОВІ ГОВОРИТИ З МОСКАЛЯМИ

ГАҐА, 19. червня. — Французькі представники на гаґську конференцію заявили нині, що вони дістали вже від свого уряду припоручення взяти участь в переговорах з Москалями.

Се рішення французького уряду приписують загально лондонській конференції премієрів.

БОРОТЬБА НА ШЛЕСКУ

БЕРЛІН, 19. червня. — В місцевости Бискупіці, на Горішнім Шлеску, прийшло до кровавої бійки межи малим відділом французьких війск та відділом плебісцитової поліції, що складається з Німців та Поляків, а котра мала заступити громадські сторожі. За поліцією станула велика сила цивільного населення. Підчас бійки вбито чотири цивільні особи та ранено тяжко 120 осіб.

КАНАДА ЗА ОБМЕЖЕННЄМ ЗОРУЖЕНЬ

ОТАВА, Канада, 19. червня. — Палата послів домініяльного парляменту приняла нині одноголосно мирові договори, приняті на вашінґтонській конференції, а обмежуючі морські зоруження та вживання підводних лодок та ґазу.

МОСКВА ЗБИРАЄТЬСЯ ВИЗИСКУВАТИ ПІДБИТІ НАРОДИ

МОСКВА, 18. червня. — Тут відбулася конференція грузинських урядників з центральним московським урядом про експльоатацію (визискування) нафтових покладів в Грузії при помочи московського капіталу.

НОВІ КРОКИ ДЛЯ ЗАВОРОТУ ДО КАПІТАЛІЗМУ

МОСКВА, 19. червня. — Рада комісарів збирається видати нові декрети, зміряючі зробити ще один крок до повороту Росії до капіталістичного устрою.

Приватні люди мають дістати право наймати від уряду землю на протяг 30 або 49 літ, щоби на ній ставити будівлі. На основі другого декрету приватні особи малиб дістати право використовувати дорогою приватного підприємства всі копальняні поклади, що були вже використовувані перед большевицьким переворотом.

ДИВНІ НАСЛІДКИ ОБЕЗЦІНЕННЯ РУБЛЯ

ПАРИЖ, 19. червня. — До одного французького соціяліста прийшло послідне число російського большевицького видавництва „Экономическая Жизнь", котрого адміністрація оголошує, що ціна передплати за один місяць виносить 1,200,000 рублів, а за два місяці аж 3 міліони рублів.

Після пояснення адміністрації, така небувала річ, що однемісячна передплата коштує більше, коли платити відразу за два місяці, тому, що рублі спадають постійно в ціні, і певно будуть спадати на далі.

З причини непевности курсу рубля редакція не може оголошувати передплати на довший час, як на два місяці.

ГОЛЯНДСЬКІ БОЛЬШЕВИКИ ПРО ГАҐСЬКУ КОНФЕРЕНЦІЮ

ГАҐА, 19. червня. — Голяндські комуністи збирають урочисто вітати большевицьку делеґацію на гаґську конференцію.

Хоч є їх в Голяндії лише маленька горсточка, та вони намагають великим криком покрити мале число. Послідними днями не минає години, щоби вони не видали якоїсь прокламації до „революційної Голяндії".

В тих відозвах голяндські комуністи не годяться з офіціяльною большевицькою інтерпретацією (поясненнєм) гаґської конференції, що мовляв ся конференція се піддание західноевропейського капіталізму большевикам. Голяндські большевики стоять на становищі, що гаґська конференція се одно зі зусиль наложити капіталістичне ярмо на шию большевицької Росії.

НАЙВИСШИЙ СУДДЯ ПРО АМЕРИКУ

ЛОНДОН, Англія, 19. червня. — Підчас привітного обіду, виданого визначними Англійцями для начальника Найвисшого Суду Злучених Держав Віліема Тефта, Тефт взивав Англійців, щоби вони не зважали на те, що говорять про себе Американці в розгарі партійної боротьби, але на те, що говорить публична опінія, що стоїть поза партійними спорами.

ВИСЛІД ВИБОРІВ В ІРЛЯНДІЇ

ДАБЛИН, Ірляндія, 19. червня. — На основі неповних ще звітів з відбувшихся недавно виборів можна вносити, що переважаюча сила виборців заявилася за прихильниками повної независимости Ірляндії від Анґлії та за людьми, що хочуть оперти сю независимість на мировий договір з Анґлією.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893.
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays, at 83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.

Edited by Editorial Committee.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 3, 1879.
Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES:		ПЕРЕДПЛАТА.	
Three cents the copy.		Поодиноке число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$ 3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign ond Jersey City Rates.		В Джерзи Ситі і заграницею.	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$ 2.75

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.

Телефон „Свободи": 498 Montgomery. Тел. У. Н. Союза: 1838 Montgomery.

За оголошення редакція не відповідає.

З Канади належить висилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.

Адреса: "SVOBODA", 83 GRAND STREET, JERSEY CITY, N. J.

МИТР. ШЕПТИЦЬКИЙ ДО ЛОЙДА ДЖОРДЖА.

Віденська німецька ґазета „Вінер Морґенцайтунґ" доносить з Лондону, що митрополит Шептицький вислав до Лойда Джорджа листа, в якому звертає його увагу на велике значінне Східної Галичини. Поладнанне східно-галицької справи в дусі некориснім для українського населення — пише митрополит — могло би викликати небезпеку для европейського мира. Сей лист мав, як пише та ґазета, спричинити виступ Лойда Джорджа в справі Східної Галичини підчас нарад ґенуенської конференції.

ІТАЛІЙСЬКА ҐАЗЕТА ПРО ВИСЛІДИ МІЖНАРОДНЬОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ В ҐЕНУЇ.

Італійська ґазета „Корієре делля Зера" у виданню з 23. мая, 1922, помістила статтю п. з. „Загальний білянс конференції в Ґенуї", в якій пише осьщо:

„Редактор Ґарвен вичисляє осьякі висліди ґенуенської конференції:

„1) Рада европейських держав (разом із Росією) буде далі радити в Газі.

„2) Признання російського правительства ІТАЛІЙСЬКИМ КОРОЛЕМ І ПАПОЮ не можна тепер оминути, і коли конференція в Газі не вдасться, тоді Італія заключить сейчас окремий договір з московським правительством. Тесаме зробить Франція, а Велика Британія поступати-ме таксамо скоро як Італія, щоб не втратити торговельної нагоди. Також Злучені Держави не лишаться на боці.

„3) Французька делеґація відїхала глибоко схвильована. Ґарвен переконаний, що не прийде до окупації німецької углевої области Рур. Пуанкаре мусів переконатись, що на випадок, як він не змінить політики, антанта розвалиться.

„4) Четвертий результат Ґенуї, се доказ, що коли хочеться зберегти мир, треба з невмолимою конечностю піддати радикальній ревізії теперішні умови, що торкаються Східної Европи. Є очевидним результатом, що ЖАДНА ДЕРЖАВА (а навіть др. Бенеш, ні Чехословаччина), НЕ МОЖУТЬ ҐАРАНТУВАТИ СУЧАСНОГО РОЗРОСТУ ПОЛЬЩІ, ЯКИЙ ПРОТИВИТЬСЯ ЗДОРОВОМУ РОЗУМОВИ.

„5) Чимраз більша солідарність між Німеччиною та Росією (около 200 міліонів людий) се факт, який не можливо змінити. Франція мусить мудро примінитись до того факту, а то скорше чи пізнійше буде знищена. Німеччину можна знищити оружем, але ніщо не може здержати Німців працювати над військовим та економічним відродженнем Росії".

ПОЛЬСЬКИЙ МІНІСТЕР СКІРМУНТ ПРО ҐЕНУЕНСЬКУ КОНФЕРЕНЦІЮ.

На засіданню варшавського сойму дня 31. мая виголосив польський міністер заграничних справ Константин Скірмунт промову, в якій здав звіт зі становища Польщі на ґенуенській конференції та з її положення по конференції. Ціла промова була у здержливому тоні і досить обережно ставила не дуже то світлі вигляди на будучність та веліла рахуватися з повагою теперішньої ситуації. Дуже осторожно зачіпав дразливу для Польщі справу німецько-російського порозуміння в Рапалльо; далі питанне, чого може вижидати Польща від зїзду в Газі; вкінці, щодо признання східних границь Польщі, зачеркнених риським договором, казав Скірмунт скромно, що ся справа „є щойно в стадії вступного порозуміння".

Говорячи про справу Східної Галичини Скірмунт заявив:

„Справа Східної Галичини не була мимо ріжних заходів порушена в Ґенуї; не була також з мого боку предметом ніяких зобовязань".

Далі Скірмунт обіцяв, що „коли головні аліянтські держави признають Польщі з правного боку те, що у Східній Галичині є фактом, тоді польський уряд предложить соймови проект закона, який запевнить національностям того краю користання з найдалі йдучих свобід згідних з розвоєм тих народностий і потребами цілої Польщі".

* * *

Такі „результати" привіз Польщі міністер Скірмунт з Ґенуї дорогою через Відень і готель Імперіяль.

Говорив про потреби, аби світ признав соромний большевицько-польський мир з 18. марта, 1922, з Риґи, і про те, що Польща мусить старатись о те, щоби аліянти признали Східну Галичину Польщі, яка в заміну за те признає свободу „народностям" того краю.

Отже здобуток жаден, а тільки пусте балаканне, яке в Польщі раз-враз перемелюється і переливається з пустого в порожне.

Польща, мовляв, нічого не хоче, лише потвердження риського договору і признання їй посідання Східної Галичини.

Та вона се ще нераз повторить і буде повторювати, аж батьки риського договору помруть, забираючи зі собою до гробу і той славетний договір з 18. марта, 1922, і цілу „історичну" Польщу.

„ТИЖДЕНЬ СОВІТСЬКОЇ УКРАЇНИ".

Берлінські переговори про поширенне Рапальського договору на совітську Україну. — Трудноці й перешкоди. — І хочеться, і, колеться. — Цим разом не повелося!

(Від спеціяльного кореспондента „Свободи").

Останній тиждень перед Зеленими Святами був у Берліні „тижнем совітської України". Сталось це таким побитом.

Коли в Рапало підписувано відомий договір між Німеччиною та совітською Росією, то обом сторонам, німецькій і большевицькій, здавалося річчю самозрозумілою, що сила договору автоматично пошириться на цілу територію совітської „федерації", себ-то також на Україну, Грезію, Вірменію та инші „незалежні" совітські републики. Таке розуміннє справи мало під собою тим більше підстав, що протоколом, який підписали в Москві перед ґенуенською конференцією представники тих „незалежних" републик, совітській делеґації дано було повновласть підписувати договори й заключати умови в імени цілої совітської „федерації". Таким чином, підпис Чичерина мав обовязуючу силу також для всіх тих „незалежних" републик, що стогнуть під большевицькою окупацією, — а, значить, і для України.

По скінченню ґенуенської конференції великий большевицький дипломат Литвинов (Фінкельштейн) прибув до Берліну, щоб випрацювати з представниками німецького уряду всі подробиці що до переведення Рапальського договору в життя. Тут і виплило на світ Божий **українське питанне.** З обох боків було велике бажанне це питаннє мирним способом полагодити, але з обох боків стрінулись і великі трудноші та перешкоди.

Так і повстав той „тиждень совітської України".

Німеччині дуже лежало й лежить на тім, щоб силу Рапальського договору поширити також на окрайні совітські републики й передовсім на Україну. Німецька преса, особливо консервативна, яка заступає інтереси торговельно-промислових кругів, досить недвозначно про це висловилась. Одна з них „Дойтше Таґесцайтунґ", устами свого співробітника д-ра Єнні, що був колись німецьким консулем у Київі, писала:

„Нема сумніву, що Україна коли-небудь і в тій чи иншій формі буде мати певну автономію. Можливо також, що вона цілком відокремиться від Москви й жити-ме самостійно. Німеччина зробила-б добре, коли-б вона вже нині числилася з фікцією незалежної України й заключила-б договір з тамтешнім, нині совітським, урядом. Коли німецькі офіціяльні зносини йти-муть через Москву ,то це поведе до численних непорозумінь. Це роздратує українське національне почуття й викличе зріст небольшевицької клясової свідомости".

А друга ґазета, „Теґліхе Рундшау", ще більш одверто окрестила становище Німеччини в цій справі:

„Коли ми сказали **А** Москві, то ми мусимо сказати **Б** Україні, яка під господарським оглядом має для нас далеко більше значіння. Инакше можемо спізнитись!"...

Зі свого боку большевики з неменшою охотою автоматично поширили-б силу Рапальського договору на Україну або заключили-б і спеціяльний договір між Україною та Німеччиною. Їм передовсім лежить на тім, щоб Німеччина **офіціяльно визнала** совітську Україну. Досі большевицька Україна не має в Німеччині офіціяльного заступництва, а це не дає змоги українським большевикам як-слід „розвернутися". Ще й досі істнує в Німеччині офіціяльно визнане антибольшевицьке українське посольство, істнує антибольшевицький український Червоний Хрест. Подумайте, це-ж для большевиків чиста розпука, що на всі тутешні дипльоматичні приняття запрошують антибольшевицького українського посла, а „радянського" Аусема вважають лише торговельним агентом! Це-ж питанне престижу, а в цих питаннях, як відомо, большевики не знають жартів... Хоч вони й „не визнають" буржуазного панства, але за буржуазними панськими столами таки люблять сидіти!

Та й не в однім престижі тут справа. Знищивши своїх політичних ворогів на терені Німеччини, позбавивши їх офіціяльного становища й політичних звязків, вони тим самим зміцнили-б своє власне становище на Україні й закордоном. А нині Берлін як-не-як, а все є центром антибольшевицької української акції. Числитися з цим большевикам дуже й дуже приходиться.

Як бачимо, з обох боків були й щире бажаннє й реальний інтерес як-найскорше унормувати відносини між Німеччиною та совітською Україною. Німеччину до того пхають **економічні** інтереси, а большевиків — інтереси **політичні.** А все-ж мимо цього обопільного щирого бажання, справа наразі скінчилася нічим.

Чому-ж то так сталося?

Автоматичне поширенне Рапальського договору на Україну показалося неможливим вже через те, що Німеччина має **спеціяльні** вигляди що до совітської України, а совітська Україна що до Німеччини. Берестейський мир, авантура Скоропадського і дальші взаємовідносини між Німеччиною та Україною склались так, що так просто їх розрубати неможливо. Рапальський договір, складений відповідно до взаємних відносин між Німеччиною та Росією, мусів би відповідно до німецько-українських відносин конче бути змінений.

Инакше кажучи, між Німеччиною та совітською Україною мусів би бути заключений новий, осібний договір. До цього переконання прийшли обидві сторони. Але тут і стрінулися головні **труднощі,** передовсім з **німецької сторони.**

Заключивши договір з совітською Україною, Німеччина мусіла-б заключити такі самі договори з Азербейджаном, Вірменією, Грузією та иншими „незалежними" совітськими републиками. Бо коли признати, що Рапальський договір не поширюється на совітську Україну, то цим самим буде признано, що він не поширюється й на ті републики. А визнавши окремим актом уряд совітської України, треба буде визнати такими самими актами й совітські уряди тих републик. Але аж можна це зробити, коли президентом німецької републики є **соціяліст** Еберт, а президентом грузинської републики є також **соціяліст** Жорданія? Чи може Еберт підписатися під документом, який касує правдиву незалежну Грузію з її правдивим соціялістичним урядом, а визнає владу окупантського, узурпаторського большевицького уряду?

Та зі скасованнєм антибольшевицької України справа стоїть також нелегко. Як можна ні з того ні з сього скасувати посольство, офіціяльно визнане, вписане у всі дипльоматичні лісти, наділене правом екстериторіяльности? Це-ж все-таки не жарт і не яка-небудь забавка, оті міжнародні дипльоматичні звичаї, щоб ними так кидатись і їх нехтувати. Коли вже Німеччина мала необережність свого часу визнати українське посольство й надати йому всі права дипльоматичного заступництва, то це не так легко дається переробити. Бачили, очі, що купували: їжте, хоч повилазьте...

А Литвинов поставив скасованнє антибольшевицького українського посольства обовязковою умовою заключення договору. І ще другу умову поставив Литвинов: щоб Німці виплатили большевикам тих 400 міліонів марок, які належаться Україні за вивезений до Німеччини хліб (ще за часів Скоропадського). Коло цих грошей вже четвертий рік похожають Українці ріжних напрямків, але Німці їх все не хотять видавати. Нині тими грішми зацікавився й Литвинов.

До цих, так би мовити, внутрішних, взаємних труднощів і перешкод долучилися ще й труднощі зовнішні. Як відомо, в Парижі тепер відбуваються наради особливого комітету, який випрацьовує умови міжнародньої великої позички для Німеччини. Головний голос у тім комітеті має Америка, заступлена „доляровим королем" Морганом. А Німеччина добре знає, як ставиться Америка до большевиків і яке погане враження там зробив її Рапальський договір з совітською Росією. Заключати тепер новий договір з совітською Україною — значить, без потреби дратувати Америку й тим самим може пошкодити справі позички.

Кажуть, — але за правдивість цього поручити не можу, — що німецький уряд дістав також безпосередну осторогу з боку французького уряду, щоб не заключати договору з совітською Україною. Які побуди моглиб евентуально стояти за цим французьким кроком — цього пояснити не беруся.

Кінцевий наслідок цього „тижня совітської України" в кождім разі був той, що Литвинов виїхав до Москви, не зробивши діла. Переговори тривали цілий тиждень, німецькі ґазети писали цілі шпальти, українські антибольшевицькі круги хвилювались, але вийшло багато галасу знечевя.

Тепер сподіваємося до Берліну „самого" Чичерина з Раковським і цілою ґенуенською делеґацією. Вертаючи з Ґенуї, вони мають затриматись на якийсь час у Берліні, щоб тут накупити собі дешевих німецьких річей, напитись дешевого німецького шампана, побавитись з дешевими німецькими дівчатами... А серед цих милих забав певно знайдеться яка вільна хвилина й для того, щоб знов порушити справу взаємних відносин між Німеччиною та совітською Україною.

Чи дійде-ж кінець-кінцем до визнання Німеччиною совітської України, як дійшло до визнання совітської Росії? Трудно бути пророком, мовляв Петлюра, але не боячись помилки можна сказати, що коли б дійде, то досить не скоро.

А до того часу большевики ще може й наложать головою.

Берлін, 4. червня.

Радянин.

Гр. Квасницький.

Безмірно щасливая мати
Під ручки дитятко взяла
І водить його скрізь по хаті —
Од столу і знов до стола.

Спіткнеть ся слабенька істота,
А в неї і серце замре,
Й стає ще пильнійша робота,
Ще більше уваги бере...

Одного щасливая мати
Бажає в важливу ту мить
Своєму малому дитяті —
Щоб твердо навчилось ходить!.

Але от повол минають
Турботні дитя літа,
Безсилі істоти зростають —
З дитятка юнак вироста.

І дивнеє диво творить ся:
Забравши за руки батьків,
Веде вже їх він, де іскрить ся
Святий ідеал юнаків!..

ЛИСТ З ЕГИПТУ.

(До редакції „Свободи").

Хвальна Редакціє:—

Дозвольте принести Вашій Редакції щиру подяку за те, що вона надсилала ґазету, яка була у мене милим гостем мало не рік.

Минуло вже давно два роки, як я перебуваю на ряду з другими збігцями тут на чужині. А ось нарешті надійшов конець. Всіх збігців вивозять з Египту в Болгарію.

Всі збігці, які знаходяться в Египті, по призначенню Ліги Народів з 1. мая, 1922, перейшли під її опіку і вона ось взялася скупчити всіх збігців на Балканах і тепер устроює перевозку всіх з Египту в Болгарію. Дня 27. мая с. р вже виїхало коло 500 осіб, а вдруге виїдуть і останні, в половині червня с. р.

А по своєму надсилаю щиру подяку за Вашу ґазету й попереджаю наперед вже не надсилати мені ґазети в Египет, бо я виїзджу з другою чергою в Болгарію.

Може будуть часи, що я ще раз на своєму життю ще зустріну Вашу „Свободу"; може будучи доставленим до своєї милої Батьківщини.

А покищо надсилаю щиру подяку і станнє привітання Редакції з далекої землі фараонів.

Григорій Васько.

Египет, м. Александрія,
30. мая, 1922.

ЗАМІТКИ ПО ЗЇЗДІ В ҐЕНУЇ.

(Спеціяльна кореспонденція „Свободи" з Европи).

„З великої хмари малий дощ" — ось що можна сказати про вислід останньої великої конференції.

Мала вона уздоровити і зробити спосібною до праці і до дальшого розвитку цілу Европу.

Мала дати справжній і довготриваючий мир, без якого годі спокійно працювати і годі думати про дальший поступ людства.

Мала вона в першу чергу занятися упорядкованнєм сходу Европи, себто більш ніж половини нашого континенту, бо це головне услівя, щоб в Европі зникло безробіття, усталилася валюта, щоб люде глянули відраднійше в будучність і від нервової аґітації, на котрій добре виходить не загал, а крикуни-аґітотори, перейшли до спокійної і видатної праці.

Чимало чого сподівалися люде від тої славної Ґенуї, котрої горожанин, Колюмб, відкрив новий світ, Америку.

Але остання конференція у Ґенуї не тільки не відкрила нового світа, але й у старім не полатала тих дір, крізь які вдирається вода у його розкалатане судно.

Большевики сподівалися, що своєю хитрою дипльоматією підведуть буржуазні правительства, дістануть гроші і дальше будуть вести свою кріваву господарку на теріторії колишньої Росії. І не тільки те, вони вже сміялися в кулак, що за ті гроші будуть вести большевицьку пропаґанду в тих державах, котрі їм повірять і дадуть гроші, — себто вигострять меч на свої власні шиї.

Сподівалися, а мусіли вдоволитися тим вражіннєм, які зробили їх фраки на італійських пань, мусіли вдоволитися тим, що мали нагоду стиснути руку італійського короля і сказати йому кілька цілком не большевицьких компліментів, мусіли відїхати з посмаком того вина, яке випили, чоломкаючись з представником Ватикану.

Ватикан сподівався, що большевицька влада, якій на ніякій вірі, (крім може жидівської) не залежить, яка релігію називає „опіюмом людства", відчинить двері перед Єзуїтами, зразу в Київ, а там може і дальше.

А виявилося, що большевики не від того, щоб знищити церкву, як одну з твердинь дотеперішної культури і цівілізації, але їм ані сниться на місце ослабленого й винищеного православя насаджувати куди сильнійше зорґанізований католицизм, який являється одним із сильнійших чинників західно-европейського світогляду.

Лойд Джордж сподівався, що дібеться порозуміння з Совітами, відчинить широкі ворота в Росію перед англійською індустрією і визволиться від дружних політичних обіймів пана Пуанкаре, з котрими йому стає невигідно.

Це йому настільки вдалося, на скільки вина за невдачу конференції паде на Францію і робить її відповідальною перед кругами робітництва і великих промисловців.

Німці мали надію, що порозумівшися з большевиками, натиснуть в даний мент на антанту і добються від неї ревізії Версайського мира. Коли антанті й цілій Европі так дуже залежить на відбудові Росії, — гадали вони, — то най антанта зрозуміє, що треба Німцям дати змогу прийти до себе і відіграти ту ролю у відбудові колишнього царства Романових, яку лиш вони можуть відіграти, бо дійсно **без Німців відбудова Росії немислима.**

Але й ті сподівання не здійснилися і Німці відїхали з Ґенуї з Рапальським миром у кишені, з миром котрого вартість дуже сумнівна, непевна й необчислена, як виграна від грача, котрий не має чим платити.

З якими надіями їхали Поляки, годі сказати. Вони сиділи там на двох стільцях, поміж Барту й Лойдом Джорджем, як що побідить Барту, а властиво його диктатор Пуанкаре, то пересунутися на його бік, як що Лойд Джордж, то трібувати, чи не дозволивби він пану Скірмунтови хоч на одній половинці присїстися на його фотелю. Такі вказівки давали Скірмунтови польські ґазети, навіть найповажнійша з них, краківський „Час". Та ще числили вони, як звичайно, на глупоту людську, на те, що може бути закріплений Рижський мир і тимсамим запечатана справа Східної Галичини. Ну, а при тій нагоді могла Ґенуя кинути їм деякий охлап зі свого богатого стола у фармі участи у відбудованню Росії, бо звісна річ, „де коня кують, там жаба ногу наставляє".

Але й Поляки відїхали з довгим носом, бо **східно-галицьке питання не тільки було порушене, але й твердженe, як питання актуальне, одно з тих,** без **полагодження котрого** не може **бути мови про мир і** розору**ження Европи.**

Польська делеґація витратила кілька міліярдів своїх шмарків і діждалась у Відні декорації у формі гнилих яєць.

А з чим відїхали українські посли? Їх роля була подібна до ролі гостей, котрі зза воріт приглядаються, як на весіллю пють і бенкетують. (У Галичині таких гостей зовуть запорожцями, — бо вони стоять за порогом).

Українські делеґати мали надію, що велика конференція в городі Ґенуї, з котрого відкрито для світа Америку, відкриє також Україну. Тимчасом піднесено тільки рубець тої заслони, за котрою криється наше питання, таємна постать богині в Саіс.

Нас відпустили з дальшою надією, що **„наша правда, наша слава не вмре не загине",** — але тоді, коли ми самі не дамо їй загинути, коли нашого судна не кинемо на розгуканих хвилях політичного океану, лиш всіми зусиллями, всіми леґальними, а то й нелеґальними способами постараємось, щоби він дальше плив, аж до пристані, до тихого заливу свобідної і незалежної України.

Бо там де ходить о ратовання землі, волі і життя народу, нема такого способу, який був би нелеґальним. Нелеґальність паде на плечі, на совість, на історичну відповідальність тої сторони, котра являється насильником, грабівником, розбишакою чужого життя і добра, в тім випадку на Москалів, Ляхів і Румунів, а коли братам Чехам прилично бути в цій кумпанії, то додамо — і на Чехів!

Федь Луговий.

НА ФОНД ІНВАЛІДІВ.

(Через „Свободу").

Андрей Багнюк з Sayre, Pa. переслав $17.35

Зложили: Бабій Николай $1.00; Бубняк Стефан, Дуринич Григорій, Каськів Василь, Костек Василь, Морох Стефан, Морох Семен, Семетковський Василь, Стець Стефан, Стройвус Михайло, Федчак Гнат, Ілько Обух, Цибульський Олекса, Черешньовський Василь і Шкирпан Титко по 50 цнт.; Теслюк Василь 35 цнт.; Галинський Михайло 30 цнт.; Багнюк Андрей, Баль Стефан, Бич Іван, Бубняк Теодор, Вороблевський Мих., Галицький Василь, Качмар Іван, Ковалевич Василь, Костек Іван, Кріль Іван, Кулик Йосиф, п-ні Морох, Петций Луць, Подолинський Іван, Попович Іван, Сех Теодор, Стромек Андрій, Суган Теодор, Сушко Антін, Терпко Юрко, Фетчак Юрко, Ханас Николай, Цап Гнат, Червеняк Василь, Черешньовський Іван і Юсько Василь по 25 цнт.; Федорко Василь 20 цнт.; Бабій Василь, Купій Стефан і Усик Іван по 15 цнт.; Баль Назар, Вольчанський Василь, Вороблевський Мартин, Гиряк Стефан, Качјон Марія (Італянка), Комарніцький Іван, Новак Данько (стар.), Романишин Петро, Созанський Стефан, Шкирпан Антін, Цибульський Іван і Яворський Йосиф по 10 цнт.; Андріяшин Павло, Комарніцький Михайло, Садовський Антін, Созанський Лев і Цабан Василь по 5 центів.

Попередно оголошено $62.20

ЗАГАЛЬНА СУМА $79.55.

В КОЖДІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИННА НАХОДИТИСЬ ЧАСОПИСЬ „СВОБОДА".

НАГЛЕ ВНЕСЕННЄ ПОСЛА ДАШИНСЬКОГО В ПОЛЬСЬКОМУ СОЙМІ В СПРАВІ СХІДНОЇ ГАЛИЧИНИ.

Зголошуючи нагле внесеннє в справі Східної Галичини, посол Дашинський (з ППС., то є польської партії соціялістичної) виголосив на засіданню сойму дня 30. мая с. р. промову такого змісту:

„Вказуючи на неусталеннє східних границь Польщі, якого дотикає вся міжнародня політика з Лойдом Джорджем на чолі, та на § 87. версайського договору, який поручає справу границь Вильни, Виленщини і Східної Галичини Найвисшій Раді, звертаю увагу, що ворогам Польщі ходить головно о сю останню, богату в нафту країну, і колиб можна відірвати той край та утворити з нього окрему державу, то доля Галичини була би певно вирішена проти волі Польщі.

„Але не можна (?!!) утворити із Східної Галичини окремої держави, бо не позволяє на се ні положеннє ґеографічне ні етнічний склад (?). З тихсамих причин (?) не можна Східної Галичини прилучити до радянської України...

„Ядром справи є боротьба за національні права української більшости, заселюючої Східну Галичину. Ніякі адвокатські методи ні обманства не можуть заперечити факту, що Східна Галичина має українську більшість. Статистика австрійська, польська, навіть ендецька (вшехпольська), виказує факт, якого не хочемо скривати, що Східна Галичина має більшість Українців. Хто скаже „неправда”, той хиба є непритомний”. (Голоси на правиці проти Дашинського).

Потім Дашинський звертав увагу на принципи Вилсона, які кождий цивілізований народ повинен вшанувати і зробив такий висновок:

„З трох розвязок вибираємо ту, яка є можлива. Тому, що не можна (?) утворити на тій території окремої держави, ані віддати її большевикам — треба для Українців Східної Галичини створити такі умовини життя, щоб вони могли признати, що уряд тої території не є проти них і не є без контролі того народу, який в більшости той край заселює. Се основна ідея, яка спонукала нас поставити внесеннє, щоб уряд представив соймови проект закона, створюючого на території Східної Галичини краєвий сойм і краєвий уряд, перед тим соймом відвічальний”.

Дальше Дашинський сказав, що о польську меньшість у Східній Галичині нема обави, бо їй будуть забезпечені всі права. „Все, що є в Польщі за поступом, за правом нації, за свободою і вшанованнєм людської цивілізації, те все є за нашим внесеннєм”.

Вказуючи на те, що лише тим робом можна оминути братовбийчі спори і задоволити справедливість, Дашинський закінчив зазивом до сойму прихилитись до сього внесення.

• • •

Того внесення польський „сейм” не приняв, але і його приняттє не мало би жадного значіння, бо про долю української Галичини не наізниця-Польща буде рішати, але український нарід.

ПРИКЛОННИКИ КОРОЛІВСТВА У ФРАНЦУСЬКІЙ РЕСПУБЛІЦІ.

Париж, 15. мая, 1922.

„Vers le roi”, „До віднови королівства” — наголовок одного тому з черги цікавих споминів Льва Доде (Leon Daudet) — не сходив мені вчора з думки, коли я глядів на безконечний похід 100-тисячної маси манїфестантів у честь св. Жанни д'Арк. Серед дощевих і холодних днів сеї весни один з нечисленних соняшних і гарних днів. Доми прикрашені стягами й знаками національними й королівськими (біла лелія!), ясний недільний ранок, і довгий-довгий похід. Відділи війска, музики, корпорації, школи; стяги й написи. Стою, вдивляючись в обличчя переходячих маніфестантів з усіх сторін Парижа й Франції, і з програмою в руці жду останніх відділів походу; це має бути представництво орґанізацій „Action Francaise”. Так називається розгалужена по цілій Франції, енерґічна орґанізація молодого покоління французьких роялістів. Після гуртка военних калік іде гурток провідників: Доде, Моррас... Юрба, яка досі здовж вулиць супокійно гляділа на похід, в мить оживляється. Vive Daudet! Vive Maurras! Vive Daudet! — лунає з усіх сторін. І так на просторі кількох кільометрів, від церкви св. Августина до памятника Святої при Пірамідах. Юрба любить і шанує роялістичного посла, писменника, аґітатора, публіциста.

Лев Доде, син знаменитого Альфонса Доде, належить нині до найпопулярнійших фіґур Парижа й Франції. Популярність його й вплив, а разом із сим і вплив роялістичних ідей ростуть тут з кождим днем. Роялістична преса, передовсім щоденний орґан „L'Action Francaise”, розширюється скоро, а з нею вплив роялістичних думок на французький загал. В таборі роялістів треба нині шукати найбільш читаних писменників: П. Беноа, М. Пруст, братя Таро — роялісти. Найглибший сьогочасний французький критик літературний і суспільний, Шарль Моррас, рояліст. Найживійший посол у Палаті Бурбонів рояліст. Підйом католицького чуття в сьогоднішній Франції додає сили й розмаху монархістичній течії.

Не треба собі уявляти французьких роялістів нового покоління наче делікатних аристократів, сальонових резонерів. Ніщо подібне. Се дуже ядерний, сміливий, енергічний рух, який видер соціялістам їх колишній монополь на „улицю”. Се зорґанізовані на зразок армій кадри, готові кождої хвилі до удару. Маю враження, що роялісти нічого більше не ждуть, як яких-небудь революційних виступів французьких соціялістів і комуністів: революція в нинішній Франції малаб діло не так з републиканськими властями й війском, як з орґанізованою самообороною буржуазного й дрібно-буржуазного громадянства. Господарка російських большевиків не тільки підкосила розгін французького соціялізму, а й скріпила реакційні, консервативні елементи Франції. Про се, щоб французьке селянство й міщанство так без опору здалось на ласку й неласку робітничої революції, як воно сталось у Росії супроти большевицького перевороту, нема тут мови.

Біля половини французької людности — хлібороби. Одна частина міщанства теж тягне з хліборобства значну пайку своїх доходів. Сим Франція основно відріжняється від країв, де богатство виявляється головно у виді індустрії тай зосереджується в незначній скількости рук. Сей характер французького суспільного устрою висловляється в консервативних ідеях і реакційній політиці нації.

Реакція, реакціонери — терміни, які впливають наче лайка в ріжних „поступових” кругах Східної Европи — числяться в „непоступовій” Франції серед широких верств людности сеї „відсталої” країни кличами дня, окликами боротьби, навіть комплїментами. Є тут чому чудуватись „поступовому” Українцеви з сього чи того боку Збруча, — чому чудуватись і може й дечого навчитись.

Але про се треба би на сторінках української ґазети толкувати довго й широко. Прийдеться колись й за се братися.

Щоби скінчити сих кілька уваг, слід зазначити, що побіч признаки реакційности другою признакою нового французького роялізму є його радикальний націоналізм у всіх питаннях заґраничної політики. Націоналізм цей з природи річей звертається вістрям своїм проти Німеччини. У сім факті треба глядати ключа до розуміння багатьох фактів в области нинішної й завтрішної міжнародної політики в Европі.

В. Панейко.

(„Гр. Вістник”).

16. ЛИПНЯ 1919.

(Нарис).

Жаркий липневий день. Широкі лани подільської туй-туй дозріваючої пшениці хвилюються жовтими хвилями. Кругом чарівний образ, який додає охоти до життя. Цей чарівний образ псують лише дими пожарів на заході.

Гостинцями, звичайними, а то і пільними дорогами сунуться довгі ряди людий та возів в напрямі на схід. Люди ці босі, обдерт, а в очах їх малюється туга, туга не до описання. А душа їх плаче. Воних покидають перед ворогом Рідний Край, за який пролили їхні брати море крови. По боках дороги стоять старці та жінки. Вони плачуть та крізь сльози дивляться з докором на довгі ряди обдертих, босих людий з крісами. „На кого ви нас оставляєте?” — питаються їх зором. А серце людий в подертих одностроях крається на вид цих висказаних очима закидів. І йдуть вони дальше. Переходять вузеньку річку, яка є границею їх тіснійшої Вітчини. В її воду капають сльози, вояцькі сльози.

Перейшли її. Обертаються ще раз та пращають зором може і в останнє Рідний Край, а їх серце виливає сумні, сумні слова пісні:

> Ой тай зажурились Стрільці Січовії,
> Як Збруч річку проходили,
> Хоч стільки народу впало,
> Встоятись не було сили.

По тамтій стороні Збруча старці і жінки кивають хустками на пращаннє немовби прощали їм за се, що їх покидають. А стрілецька загартована душа крається, крається та шукає розради в пісни. І співають стрілецькі ряди:

> Ой тай зажурились Стрільці Січовії,
> Стали дрібні сльози лити,
> Буде Лях проклятий батьками орати,
> Матерями волочити.

Зникають стрілецькі ряди в порохах. А сонечко дальше сяє, обливає золотим промінням подільські лани немовби на перекір свойому супернику-червоним полумям пожеж-горіючих сіл страдальниці Галичини.

Приходять до першого села на Великій Україні за Збручем. Його мешканці такісамі як на тамтій стороні річки. В стрілецькім покраєнім серци родиться надія на кращу будучність. Ануж то вони при помочі придніпрянських братів віддячуться Ляхам за сльози вдів та за кров їхніх братів! Нараз хтось з Придніпрянців приносить часопис, в якому є відозва до Галичан. „Галичане! Ваша дорога до Львова через Київ іде” — хтось прочитав.

Пригноблені невдачами, обдерті стрільці чують в собі вогонь і співають звернувшись в сторону на захід пісню погрози:

> Ой не тішся, Ляше, що по Збруч то [Ваше,
> Ще воскресне тая слава;
> Вернуться ще тії Стрільці Січовії,
> Задрожить тоді Варшава.

Ню Йорк, 16. червня, 1922.

О. Б.

В. Білинський.

ТЮРЕМНІ СПОГАДИ.

(5)

В тюрмі.

Третого дня по полудни відділ з 30 узброєних латишів і мадярів, післаний полтавською чека, забрав нас з замкненого ваґону і перевів в ґуберніяльну тюрму. Перехід той не мило вразив нас тому, що ми привикли вже були до чотирох стін замкненого ваґону і зжилися зі своїм товариством. Взагалі помітив я, що в непевні хвилі, які ми весь час переживали, всяка зміна нашого оточення, хочаби і на ліпше, разила нас дуже. Одна воля могла винагородити нам зазнані муки, але про ню ми і марити вже перестали. Суворі хижацькі вирази лиця нових наших вартових, впевнювали нас в тому. Належали вони до „карательного” відділу Чрезвичайки і розстрілювали людей, нею присуджених. З острахом і відразою приглядалися ми їм і з жахом вгадували той мент, коли може ціж самі, добре одягнені, узброєні і сито годовані катиска, десь на полтавському цвинтари пустять нам в голову або груди гаряче олово.

Чвірками вели нас улицями міста. Прохожі зупинялися і приглядалися нам цікаво. Нервовий неспокій малювався при тому на їх обличчах. Поміж ними було більше жіноцтва, чоловіків мало. Малі, селянського вигляду будинки, замінялися гарними міськими каменицями. Чим гарна Полтава, так це великою кількістю найрозмаїтших дерев, в яких цілковито потапають ріжні, часом і високі будівлі. Тому літком заливається вона справжнім морем зелені.

Після півгодинної ходи, вийшли ми на широку мощену улицю, що йде з півночі на полудне. Це Кобилянська, бо веде до місточка Кобеляки. В одному місці, коли йти нею на полудне, праворуч знаходиться ринок з великою церквою на крає, а ліворуч тюрма. Пізнали ми її здалека по височенній мурованій огорожі з чотирма баштами на рогах для вартових. Фронтова частина огорожі переходила в одноповерховий будинок з загратованими вікнами і залізними воротами по середині. Містилася тут тюремна канцелярія і помешкання для завідуючого тюрмою. За залізною брамою були широкі, довгі сіни, звідкиля вів хід до канцелярії і помешкання завідуючого. Друга внутрішня залізна брама відділяла сіни від тюремного подвіря. Для лекшої комунікації тюрми з канцелярією, щоб не одчиняти часто другої, внутрішньої брами, була в їй хвіртка і віконця. Коло зовнішної брами стояло постійно двох узброєних вартових. Опріче цього в день і в ночи стояли по боштах вартові. Слідили, щоб не втік хто з арештантів через мур.

Всіх нас 30 душ загнано в сіни. Перечитано список і обшукано всю одежу до нитки. Гроші, нотатки, олівці, кешонкові ножики, годинники, коли в кого були, забрано до канцелярії. Опісля введено на на тюремне подвіря, роздано скупо набиті соломою якісь старі сінники і одинцем, або по двох і трох розміщено нас по тюремних келіях. Жінок нашого гурту забрано до окремого жіночого відділу. Сам я попав в маленьку, партерову, мов глуха яма, келію з одним густо закратованим вікном. В келії застав я двох молодих червоноармейців, дезертирів з фронту, і одного Хінця. „Ходя” сидів за „спекуляцію”. Перепродував якийсь військовий плащ, за це його й арештовано. Після короткої виміни гадок з моїми новими товаришами, вчепився я руками ґрат, виліз на вікно і повиснувши при стіні, став розглядатися по тюремному подвірю. Виглядало троха инакше як при вході, але на загал гармонізувало з тою мертвотою та пусткою, що була тоді в моїй душі. Довкола подвіря попід муром були будівлі. Праворуч робітня ремісників, ліворуч „одиночки” (маленькі келії для одного арештанта), на переді через подіря одноповерхова канцелярія, а по противній стороні одноповерховий будинок, в якому власне партері сидів я зараз. З „одиночок” через ґрати виглядали на світ арештанти. Зібралося було їх повно у всіх вікнах при першому нашому вході на тюремне подвіря, щоб приглянутися новим товаришам. Деякі з них сиділи в вікнах ще й досі, хоча начальство забороняло це строго. Пару зелених деревин, роскиданих по подвірю, умаювало тюрмену пустелю та надавало їй деякої життєвої принади. Час від часу доходили до келії уличні гомони а десь подальше дзвонили церковні дзвони. В душі моїй викликали вони уяву позатюремного життя, порівнювали її з твердою дійсностю і тим невимовно ранили мою душу. Мимо промайнувші уличні картини підчас переходу зі стації в тюрму, наладували мені, що я-ж жива людина, повинен би мати право до життя, і ходити вільно, як ходять оці сотки подібних мені істот за своїми справунками. Життєвий інстинкт гаряче протестував тепер в мені против повсякчасної думки, можливої негайної смерти. Він будив надію, що які-небудь щасливі обставини виратують мене з цього пекла і принесуть волю. Десь там глубоко на дні душі ввесь час мерехтіла в мені іскорка надії на визволення. Не хотів я цілковито повірити, що я вже пропавший. Але як це станеся, що я видістануся з тюрми, цього не вмів я собі сказати. В надії дістати яке-небудь блище про це пояснення, став я випитуватися моїх сожителів про тутешні тюремні звичаї, начальство і його поведення. Почув я одначе не потішні річи. Тутешня чека, в руках якої опинилася і моя доля, була крівава не багато меньше харківської. Свідчили про це щоденні розстріли невинних жертв за її присудом. При тому мордували людей без ніяких доказів, свідків, а навіть були випадки, що не переслухували обвинувачених, але покладаючись на донос, убивали мов муху. Так поступав „Особий відділ”, спеціяльна комісія при чрезвичайці для важних контрреволюціонерів. Всі ці інформації опять вбили в мені прокинувшіся було надії так, що я на далі попав в духову задубілість.

Дальші дни мойого тюремного життя збігали на привиканню до нових обставин. Серед щоденних прогульок, в часі яких випускано нас з келії на чверть години на тюремне подвірє, пізнавав я арештантів. Більша половина з них були політичні „контрреволюціонери” і сливе всі були Українцями і за таких себе подавали. Поміж ними найбільше було селянства: або зловлених в повстанцях, або симпатизуючих з ними, або заможніщих, зарахованих до „буржуїв”. Декотрі сиділи від половини зими 1918/19 року, зараз по втечі з Київа Директорії.

Поруч селянства чимало сиділо в тюрмі робітників і інтеліґенції. Робітники за ворожу комуністам аґітацію і „саботаж” в роботі, цеб то за нехіть робити „на комуну”, як поясняли самі арештанти, а інтеліґенція за доноси в участи мнимих заговорів, видумуваних зручно комуністами для нищення своїх ворогів, як також за участь свою при владі гетьмана і Директорії. Споміж цих останніх багато було військових з української армії зі своїми старшинами. Я таки другого дня на прогульці познайомився з одним атаманом української армії, людиною поза 40 і сотником-льотчиком літ біля 30. Попавши з української армії в полон, зуміли вони втечи в Полтаву, де переховувалися якийсь час. Тут випадково найдено, арештовано і сиділи вже другий місяць. Обом їм грозила неминуча смерть, а атаман місяць вже не жив своїм життєм. Річ в тому, що обвинуватили його, яко старшину української армії в розстрілах комуністів. За те тримала його арештованим Полтавнька Чека в свойому домі, в пивници, звідкіль вже другого дня по свойому арешті мав перенестися в могилу. Справа його находилася в „Особому відділі”, який зараз таки сповістив його, що його чекає. Вечером приготовлявся він до смерти, понаписувавши прощальні письма до рідні. Дозволив на це Особий відділ. В ночи ждав екзекуції. Щастє одначе хотіло, що тогож вечера приїхав був у Полтаву видний комуніст, колишній його знайомий. Той вратував його на якийсь час від смерти. На другий день переведено його з пивниці в тюрму, що уважалося за поліпшення своєї долі, бо кого з арештантів хотіла чека напевно убить, того забірала до себе буцімто на допити і такий вже не вертався. На визволення мав він надію малу. Могло воно прийти при якійсь хіба наглій події, що несподівано приневолилоб комуністів покинути місто і арештантів.

На тюремному подвірю познайомився я був з багатьома иньшими українськими інтеліґентами. Від них довідався я, що більшевики, яко власні лицеміри, щоб прикрить свої дикі орґії якимись позорами людяности, завели в тюрмі школу по програмі міських шкіл (виділових по галицькому) для арештантів бажаючих поповнити свою освіту, що час від часу полтавські Українці випрохують у місцевих комуністів дозвіл на читання в тюрмі лекцій з української історії, літератури, мови і ґеоґрафії України і т. и., що в тюрмі є гарна, ще за царських часів придбана російська бібліотека з декотрими українськими творами, але з другої сторони довідався я, що до мойого приходу, майже що вечера полтавська чека забірала з тюрми по 4—6 душ на розстріли, що тепер морди ці троха притихли тому, що один полк, який одправився на фронт, а який обслугував чрезвичайку, збунтувався против неї, позаарештовував її членів і вніс на ню жалобу до вищих кругів. Наслідком того стару чрезвичайку, що складалася з 18—20-літніх жидків, учеників середніх шкіл і декількох, теж дуже молодих робітників, за „надужиття” одправлено на фронт, а на їх місце покликано нових „оборонців пролетаріяту”. Довідався я теж про такі дивні, але дуже часто практиковані бувшою чека випадки. З обвинуваченого стягнули протокола. Явно було, що він невинний. Тому обіцяли за короткий час випустити його на волю. Втішений переказує він цю звістку знайомим або рідні. Але одної прекрасної ночі забірає його з тюрми карательний відділ чека і розстрілює. Надармо нещасний проситься і пояснює, що він невинен, бо-ж в самій чека обіцяно випустить його за пару днів, — нічого це не пособляє і він гине. На другий день по його вбийстві приходить в тюрму тоїж чека приказ, негайно увільнити такого-то, а його в ночи розстріляно. Починають вияснити: І управитель тюрми, який покликується на приказ, підписаний членами чека і рідня замученого домагаються в чека пояснення, а там одвічають, що сталася „помилка”, бо вбито його замісць иньшого, що вони дуже жаліють, що сталося таке нещастя, — але пропало! А слід додати, що таких „помилок” мусіло бути багато, коли самі кати збунтувалися против своїх товаришів.

Зі знайомих цивільних Українців найбільше звернув був на себе мою увагу один книгар з Миргороду. Був соціял-демократом. Арештовано його по доносу, неначеб то він належав до тайного кружка, що мав на меті скинення більшевицької влади і заведення самостійної України. Вина його була, в очах комуністів, дуже тяжка, бо імя його знайдено у контрреволюціонерів, давно вже розстріляних. Належав він до „Особого відділу”, звідкіля дуже рідко виходив хто живим. Порадив мені перенестися з партерової келії до його кімнати на перший поверх. Говорив, що кімната його велика, є в їй аж 8 душ, люде інтеліґентні, свідомі Українці, то буду мати товариство. Щоб мене туди переведено, треба попросить надзирателя нашого будинку. Він чоловік добрий і коли попросить його гарно то переведе. Опріче цього обіцяв записать мене до тюремної школи, яка що дня одбувається перед полуднем і переговорить з учителем Українцем, щоб цей теж сказав надзирателеві слівце за мною. Дійсно за два дні переведено мене в бажану кімнату, а на третій день був я вже в тюремній школі.

(Дальше буде)

ЯК ПОЛОНИТИ МУЖА.

Щораз частійше можна почути нарікання, що наслідком чисельної переваги жінок молодим дівчатам важко приходиться вийти заміж. Та само нарікання нічого не поможе; лихови треба зарадити. Женщини мусять уміло взятися до діла. Одна Анґлійка подає в льондонській часописі такі поради для дівчат у зрілому до подружнього життя віці: „Мужа здобувається розумом, витрівалістю й хистом. Найперше треба пильно простудіювати характер мущин; фах, якому віддається мущина, вказує спосіб, як здобути сього мущину. У купця найважніщі гроші. Він хоче мати „елеґантну'' жінку з дочіпкою „екстраваґанції"; одіж його жінки мусить бути з солідного матеріялу; жінка мусить бути здорова й цінити „мамону". Жінка купця мусить виявляти зацікавленнє до практичного діла. Лікар дивиться на здоровлє дівчини; його полонять ґарні жіночі груди й жіноча зручність. Останні прикмети ділають також на професора. Адвоката цінять жінку по тім, як вона „презентується" у своїх виступах; колиж він запримітить „правдиву любов", позбувається цинізму й заручується. Жінка адвоката мусить проявляти певність себе, в розмові часто противиться, щоб дати адвокатови нагоду „переконати" її. Дуже тяжко зловити в „супружу сіть" учителя. Дівчина, яка хоче його здобути, мусить з побожністю говорити на кожде твердження вчителя „так". Одно-одиноке її запереченнє в пізнійшій розмові напевно приведе її до супружа з учителем. Священикови подобаєть добре серце, багато чуття і строга моральність. І так на кождого мущину є инша рада. Поета, фільософа, суворого жовніра „притягне до себе" дівчина напевно терпеливістю, розумом і зручністю".

ЧОМУ ВІД РОСЛИН КРАЩАЄ ПОВІТРЯ?

Як би чоловіка заперти в невеличку кімнату, з щільно зачиненими вікнами та дверима, то він незабаром почув би, що йому стає все важче та важче дихати, а як би він скільки днів просидів там, то й зовсім загинув би з тієї задухи. Чомуж то так? А тому, що той чоловік зовсім повдихав би в себе ту живущу частку воздуха, котра саме потрібна на його дихання, а замісць неї понадихував би важкого духу, котрим дихати й таким воздухом, в котрому багато чаду або иншого якого, шкодливого на здоровля, духу. Та живуща частка воздуху, котра потрібна за-для дихання, зветься в науці кислородом, а той важкий дух, що нами видихується, зветься углекислотою. Всі тварі, якіб вони не були, чи великі, чи маленькі, от хоч би й комашинки як, всі дихають так само, як і чоловік, себ-то вдихують в себе кислорід воздуха, а видихують углекислоту, і хоч вони дихають всім вільним повітрятм, в котрому припасена сила кислороду і в котрому всякий важкий дух так вмить і розлітається, але колиб не було на світі рослин, то через який час, звичайно не малий, всі люди і всі тварі загинулиб нагло, видихавши з повітря той живущий кислорід і надихавши замісць його тієї отрутної углекислоти.

Як же се так, як же в цьому визволяють нас рослини? А ось як: хоч рослини теж, так само, як і ми, вбірають в себе своїми дихальцями кислорід повітря, а видихують углекислоту, але такечки вони дихають тільки в-ночі, а в-день—навпаки: вбірають в себе углекислоту, а видихують кислорід; як жеж дні весною та у-літку багато довші, ніж ночі, то вони за день успівають вдихнути в себе не тільки ту углекислоту, котру самі видихнуть вночі, але й всю ту, котру видихнуть тварі, а замісць неї вертають в повітря не тільки той кислорід, котрий самі вдихнули в ночі, а й весь той, котрий вдихнули тварі. Такечки, дякуючи рослинам, повітря й не псується, бо все у йому буде раз-у-раз стільки того живущого кислороду, скільки його нам потрібно, та й углекислоти не буде побільшатися; себ-то виходе, що рослини очищають повітря, в котрому без їх настала-б така задуха, що всім тварям прийшлося-б загинути.

Тепер і можна добре зрозуміти, чого то в полі, де багацько всякої рослини, а особливо в лісі, нам вільно так дихати, і чого в хаті, коли її раз-у-раз не провітрювати, стає така важка задуха. А як же дихають риби в воді? Вони дихають тим воздухом, котрого завжди чимало в воді. Але й цей воздух не псується там, дякуючи тим кушерам та иншому рясту, котрого завжди багато в воді.

Навіщо-ж углекислота рослинам? Всім тварям вона дуже вадить, а рослинам така користна, що без неї вони зовсім не можуть жити, бо рослина годується не тільки корінням, а й листям, котрим вбірає в себе углекислоту і з неї витворює найбільшу частку всього того, що в собі має. Коли перепалити дерево, воно обертається в вугілля, а коли спалити це вугілля, — зостається самий попілець, а найбільша частка вугілля зникає, обертаючись в дух. Оце, зникла частка вугілля, і витворилась у дереві з тією углекислоти, котру живе дерево вдихнуло в себе своїм листям. То виходе, що рослини живляться углекислотою на своє годування і тим стають у великій пригоді всім тварям.

НОВИЙ АНҐЛІЙСЬКИЙ АТЛЯС.

В статті під таким заголовком обговорює львівська ґазета „Куріер Повшехни" (ч. 114, з 31 мая) новий анґлійський атляс „The World Transformed, Maps Edited by George Philip, F. R. G. S", представляє поділ країв перед війною і зміни, які поробила війна. Подані там також границі нових держав, а саме: Югославії, Чехословаччини, Фінляндії, Польщі, **України**, Латвії і і.

Приглядаючись мапам останніхтанніх трох держав — пише „К. П. — мається враженнє, що атляс видано на приказ і по вказівкам „нашого сердечного приятеля" п. Давида Лойда Джорджа, бо **Україна займає там цілу Східну Галичину по Сян.** Відтак границя цієї „ефемеричної" держави йде по лінії Буга на Берестє, яке остається на області України і щойно від Пруту завертає на схід, щоби пійти гень за Дніпро і перейти до Чорного Моря. Так кромі Східної Галичини цілу ту часть Волині і Поділя, яку влучено до Польщі на основі риського договору, автор атлясу великодушно жертвував „брацьом Русіном".

„Границя Литви обіймає цілу Виленщину і доходить до Дінабурґа, відки під прямим кутом звертається на захід. І коли границі напр. Гор. Шлеська є означені точками, то тут **у Східній Галичині і Виленщині переведено сталі лінії,** відзначені красками зовсім таксами, як границі Еспанії, Голяндії і інших, з давна усталених держав".

„Курєр пошехни звертає увагу польського міністерства для закордонних справ на цей „цікавий документ", який розійдеться по цілім світі, документ, який є „клясичним примíром анґлійської перфідії" і знаменитим середником пропаґанди для вироблення публичної опінії за границею.

Дальше „Курєр повшехни" пише: Коли офіціяльно говориться і пишеться, що наша (польська) східна границя не є оконечно усталена, друкуються мапи, на яких сю границю твориться зовсім довільно, на основі своєї власної точки погляду. Цікава річ, що сказали би Анґлійці, колиб ми (Поляки) взяли атляс, в якім ми мапі Великої Британії Ірляндія фіґурувала-б яко належна республика? Не обійшлось би певно без інтерпеляції в парляменті і диплюматичних нот. І так поступив би певно кождий край. Тільки ми (Поляки) позволяємо кождому „тесати собі кілки на голові", кому се сподобається... **Не можемо прецінь позволити** на се, щоби діти в Анґлії, Північній Америці, Австралії і інших домінях, а може на цілм цивілізованім світі, навчились, що Вильна лежить в литовській державі, а Львів належить до української республики".

ДОПИСИ

З життя товариства Української Молодежи.

На загальних зборах товариства, що відбулися дня 15. червня 1922 вибрано новим головою товариства студента інженерії **Богдана Каштанюка,** а його заступником панну **Ольгу Кирчів.** Крім того додано до складу Виділу уряд фінансового секретаря, яким вибрано укінченого студента фільософії **Григорія Германа.** Ці вибори переведено через це, що бувший голова Юрій Андрейко відїздить з Ню Йорку на студії до Европи і через се зрезиґнував з уряду.

На тих самих зборах випрацьовано пляни роботи в цїли придбання засобів на матеріяльну поміч українським студентам в Европі на найблисшу будучність.

Осип Білоґан, секр.

З ХРОНІКИ ПОЛЬСЬКОГО БАНДИТИЗМУ В ПОЛЬЩІ І В ГАЛИЧИНІ.

Польська преса приносить що дня вісти про застрашаючий зріст бандитизму на цілій території Польщі й Галичини, та бє в дзвін трівоги з приводу того, що польська влада не має сили, здержати того розросту. До чого доходить відвага бандитів, свідчать неодні яркі факти, про які ми вже доносили. Багато говорить за себе слідуючий факт. Дня 20. ц. м. зарядила польська поліція облаву на бандитів в околиці Сянока. Коли аґент поліції Ружицкі стрінув коло двірця трьох бандитів і зажадав леґітимації, один з них стрілив в аґента й прошив його кулею на скрізь. На вістку про це інші поліціянти пустилися за бандитами в погоню, всідаючи до поїзду, що їхав з Сянока до Хирова. Та зараз таки в поїзді один бандит застрілив на місци постерункового Ляховича. Коли другий аґент Завєя кинувся на бандита, тоді він стрілив Завеї в голову й убив рівнож на місци. Подорожні здержали поїзд, та бандити втікли в ліс. На другий день стрінув одного з них поліціянт з Ольшаниці. Бандит поломив йому карабін, розбив голову і втік. — В кутновськім повіті оперувала шайка бандитів, яких боялося зрадити населення. Кількох з них зловлено таким підступом, що поліціянти перебралися самі за подорожних і бандитів. — В селі Єньцу, пов. Вроцлав, розбив громадський писар Кунскі громадську касу й вкрав півтора міліона марок. — В селі Реклинець пов. Жовква напало в опівночі на 18. ц. м. 6 узброєних в кріси бандитів на хату Дмитра Серадзкого, зрабували 30 долярів і 20.000 мп. та зажадали решти грошей. Коли Серядзкий сказав, що більше не має злодії випровадили його, жінку й служницю на двір та почали їх бити прикладами, а на останку спустили Дмитра головою в діл до керниці, хотячи примусити його тортурами до зізнань. Нарешті замкнули всіх в комірці, підпалили й відійшли. Коли побачили, що огонь не займається, вернули до них і загрозивши їм смертю, коли би кликали ратунку, спокійно відійшли в напрямі мостів. — В Лубковицях пов. Мостиска впало 4 узброєних бандитів до І. Шпігля та зрабувавши 100.-000 марок, вистрілили 2 рази на пострах і втікли.

СТАРОКРАЄВІ ПОСМЕРТНІ ВІСТИ.

Пилип Ратич, управитель школи з Лісник, пов. Бережани, помер дня 24. мая с. р. в 73. році життя в Тернополи, де пробував без платні з своєю родиною від двох літ, не допущений по повороті з Великої України на свою посаду. Помер, як жертва сучасного нашого лихоліття. Земля Йому пером!